GŁOS POMORSKI

Nr. 267 — Rok 4.

(GAZETA POMORSKA)

Numer pojedyńczy 10 gr. (Numer niedzielny 15 gr.)

Prenumerata miejscowa: Przy odbiorze w ekspedycji 1,80 Złp. w agenturach miejscowych miesięcznie **1,85 Złp.**, przez pocztę przy zamówieniu przez ekspedycję naszą **2,05 Złp.**, wprost na poczcie lub u listowego miesięcznie **2,1**4 **Złp.**, dla W. M. Gdanska 2,5 Guld. Gd. — pod opaską w Polsce **3,50 Złp.**, do Gdańska 4.00 Guld. Gd., do Francji 18 fr., (z wysyłką co 2-gi dzien 14 fr). do Anglji 5 shil do Stanów Zjednoczonych 80 cent. W razie nieprzewidzianych wypadków, jak strejki, przeszkody techniczne i. t. d. prenumeratorzy nie mają prawa żądania niedostarczonych numerów, lub zwrotu prenumeraty.

Rachunek bieżący: Bank Powiatowy Grudziądz, Bank Związku Spółek Zarobk., Danziger Privat-Aktienbank Gdańsk i Grudziądz., Bank Polski Grudziądz. — Konto czekow. Gdańsk nr. 2980. Konto pocztowe: Kasa Oszczędności, Oddział w Poznaniu nr. 201 193. Miejsce płatności wykonania Grudziądz.

Ogłoszenia z Polski. Wiersz wysokości milimetra w dziale ogłoszeniowym na stronie 8-łamowej 8 groszy w dziale reklamowym na stronie 1-3 łam. przed tekstem 60 groszy, wśród tekstu 35 groszy za tekstem 28 groszy dla W. M. Gdańska wiersz m/m. 8-łam. w dziale ogł. 0,10 Guld. Gd., wiersz m/m 3-łam. przed tekstem 0,66 Guld. Gd., w tekscie 0,40 Guld. Gd., za tekstem 0,31 Guld. Gd., dla Niemiec dochodzi 50% nadwyżki, dla reszty zagranicy 100% nadwyżki. Za tłomaczenia 20 proc. nadwyżki. — Rachunki są natychmiast płatne. — Administracja nie przejmuje odpowiedzialności za terminowe umieszczenia ogłoszeń.

Rękopisów nadesłanych nie zwraca się.

Dyrektor przyjmuje od godz. 10-tej do 11-tej przed południem.
Redaktor Naczelny przyjmuje od godz. 11-tej do 12-tej w południe.

Redakcja i Administracja Groblowa 27/29. | **Grudziądz,** niedziela, dnia 16-go listopada 1924. | Telefon nr. **50 i 51.**

Dookoła rekonstrukcji gabinetu.

WARSZAWA, 15. XI. (AW) Prace nad rekonstrukcją gabinetu nie posunęły się wiele naprzód. Poseł Thugutt nie objął jeszcze formalnie swego stanowiska.

Wczoraj w kuluarach sejmowych omawiano sprawę obsadzenia teki min. spraw wewn. Jako kandydatów wysuwano pos. Smulskiego i prez. m. Poznania Ratajskiego.

Wieczorem w kuluarach jedni powiadali, że prez. Ratajski dał odpowiedź odmowną, drudzy, że dopiero dziś odpowie.

Ze strony lewicy wysuwany jest projekt, ażeby Thugutt objął sprawy wewnętrzne a Chrześc. Dem. sprawiedliwość.

WARSZAWA, 15. XI. (Tl. pryw.) Położenie jest jeszcze bez zmiany. Wyjaśnienia należy oczekiwać nie przed poniedziałkiem.

Uznanie dla Reymonta.

Warszawa, 14. 11. Z okazji przyznania nagrody Nobla Wł. Reymontowi, premjer Grabski wystosował do laureata. telegram gratulacyjny. Prócz tego nadesłali telegramy i listy pos. Witos, przewodniczący tow. polsko szwedzkiego Nystroem, zarząd tow. literatów i dziennikarzy w Warszawie i wielu innych.

Cała prasa szwedzka w Sztokholmie zamieściła fotografie Reymonta i bardzo pochlebne artykuły wstępne o jego działalności. Księgarnie sztokholmskie urządziły wystawę jego portretu i jego dzieł, które udekorowano barwami polskimi.

Stan zdrowia Reymonta, który niedawno przeszedł ciężką chorobę, nie poprawił się na tyle, aby laureat mógł osobiście przyjmować gratulacje. Reymont wyjeżdża niebawem na Południe celem poratowania zdrowia.

Dymisja wojewody lwowskiego?

Warszawa, 15. 11. (AW.) W związku z pobytem w Warszawie wojewody lwowskiego **Zimnego**, który odbył konferencję z premjerem Grabskim, obiegają pogłoski jakoby wojewoda zgłosił swą dymisję. Jako zastępcę wymieniają Olpińskiego, podsekretarza stanu w min. spraw wewn.

Uroczystość nad grobem króla Władysława Warneńczyka.

Sofja, 13. 11. (Pat) W dniu 10 bm. w rocznicę zgozgonu króla Polski i Węgier, Władysława Warneńczyka, odbyło się uroczyste poświęcenie kamienia pamiątkowego na mogile króla. Na uroczystości obecni byli: przedstawiciele króla Borysa pułk. Solarof, członkowie rządu, posłowie, członkowie konsulatów polskiego i węgierskiego, delegacja polska i węgierska itd. Po dokonaniu przez duchowieństwo poświęcenia kamienia węgielnego i po przemówieniu przedstawiciela króla, wojska oddały honory, a muzyka odegrała hymn żałobny. Tłum klęcząc, odmówił modły.

Poseł polski Grabowski i poseł węgierski Bobrik oddali pamiątkowy pomnik w opiekę m. Warny, mianowicie towarzystwa archeologicznego i włościan wsi Władysławowo. Obaj posłowie wygłosili do wielotysięcznych tłumów przemówienie, wznosząc okrzyki na cześć Bułgarji i króla Borysa.

Przedstawiciel rządu bułgarskiego dziękował Polsce za pamiątkowy dar, wznosząc okrzyk na cześć Polski i jej Prezydenta. Przemawiali nadto przedstawiciele rządu. miasta, towarzystwa archeologicznego, kolonji polskiej, młodzieży itd.

Muzyka odegrała hymn polski, węgierski i bułgarski.

Tłum wznosił okrzyki na cześć króla Warneńczyka i Polski. Wojsko defilowało przed mogiłą. Ludowi rozdano broszury o Polsce, o królu Warneńczyku, o Kościuszce, Sienkiewiczu i Mickiewczu. Po uroczystościach włościanie wsi Władysławowo zaprosili do siebie biorcych udział w uroczystościach przedstawicieli i delegatów. Po południu zwiedzono muzeum króla Warneńczyka, a wieczorem odbył się bankiet, na którym wzniesiono wiele toastów na cześć Polski, Węgier, Bułgarji o narodów.

Zabawa ang. robotników z komunistami!

Moskwa, 15. 11. (AW.) Członkowie Grade-Unionu angielskiego przybywający na zjazd związków zawodowych, zostali owacyjnie powitani na granicy sowieckiej w Siewierzu. Prezes związku angielskich robotników transportowych Grade-Unionu, odpowiedział na powitanie w imieniu swej organizacji iż nie **dopuści do transportu broni przeciw związkom sowieck m.**

Pobyt ministra Sikorskiego w Paryżu.

(Od własnego korespondenta.)

Opinje francuskie o polskim Ministrze Obrony Narododowej? Techniczne sukcesy Ministra Sikorskiego. Efekty polityczne jego pobytu we Francji.

Polski Minister Obrony Narodowej po dwutygodniowym pobycie we Francji wyjechał do Polski. Podróż ta miała jeżeli nie dwa cele, to przynajmiej dwa efekty: czysto techniczny i polityczny.

O panu Ministrze Sikorskim, jako o polskim ministrze Obrony Narodowej, francuskie czynniki wojskowe wyraziły się z wielkim uznaniem. On to bowiem przyprzystąpił do odnowienia aparatu wojskowego, dał wojsku nowy ekwipunek, a zwaszcza położył duże zasługi koło stworzenia przemysłu wojennego. Dziś już wyrabiamy karabiny, kule, automobile, aeroplany a będziemy wkrótce produkowali armaty.

Minister Sikorski uznał jednakowoż to wszystko, czem Polska rozporządza w chwili obecnej za niewystarczające dla **obrony granic Polski.** I w Paryżu więc interwenjował i interwencja jego odniosła bardzo pomyślne skutki. Dziś powiedzieć już możemy, bez wchodzenia w szczegóły, że pod względem artylerji, konnicy z właszcza aeroplanów jesteśmy zabezpieczeni. Dziwne może brzmieć będą w uszach przesadnych pacyfistów te deklaracje zbrojeniowe Polski, na tle innych deklaracji, których echo nie przebrzmiało jeszcze w murach Pałacu Ligi Narodów. Minister Sikorski energicznem swojem posiedzeniem przeciął jednak krótko wszystkie na ten temat wątpliwości. Trzeba, powiedział na przyjęciu korespondentów polskich w Paryżu, **wpierw się uzbroić, żeby módz się rozbroić.**

Takimi to argumentami, mającymi i ten jeszcze walor, że pochodziły od przedstawicieli rządu, którego minister spraw zagranicznych należał i należy do najentuzjastyczniejszych zwolenników protokułu genewskiego i od człowieka szczerze solidaryzującego się z pokojowemi opinjami całej Europy, Minister Sikorski zdobył sobie sympatję lewicy francuskiej.

Francuski minister marynarki, p. Dumesnil wypowiedział pod jego adresem bardzo ładną i najlepszem i

(Ciąg dalszy na 2-ej stronie.)

Fortyfikacja Gdyni leży w interesie Gdańska.

Z żywem zainteresowaniem i widocznem zdenerwowaniem komentuje prasa niemiecka, a mianowicie idąca na pasku berlińskim, gdańska, nasze poczynania celem upewnienia naszego jedynego polskiego dostępu do morza przez Gdynię. Oświadczenie ministra Sikorskiego powracającego po pomyślnych pertraktakcjach z Paryża, (podane przez nas w środowym numerze 263) i dalsze jego wyjaśnienia udzielone prasie, nie pozostawiają złudzenia, że Polska celem pokojowej współpracy z Francją „na polu militarnem" przystępuje do ufortyfikowania portu w Gdyni.

Rzecz naturalna, że jedyny nasz dostęp do morza, jedyna baza morska naszej marynarki wisieć nie może niejako w powietrzu. Wystarczyć nam nie mogą zapewnienia Niemców o rozbrojeniu i pacyfizmie, jak wystarczyć nie mogą hipokrytyczne frazesy lojalności Gdańszczan. Jest Gdańsk lojalny, zależy mu na współżyciu z Polską, chce on widzieć zapewniony swój handel i swe gospodarcze interesy w związku z Polską, wtedy fortyfikacja Gdyni służy w pierwszym rzędzie interesom Gdańska, a w dalszym ciągu dopiero „hinterlandu".

Oczywista, że pogląd powyższy przyswoi Gdańsk sobie wtedy dopiero, gdy na poczynania nasze zapewnienia dostępu do morza i zabezpieczenia tego dostępu, patrzeć nie będzie z kątu widzenia politycznych i gospodarczych interesów Berlina, lecz dobrze zrozumiałych Gdańska.

Jak na razie fortyfikacja Gdyni i utworzenia z niej przy pomocy Francji [...]kiej bazy morskiej, trzymającej na przyszłość w szachu operujące floty nieprzyjacielskie na Bałtyku, podobać się nie może prasie gdańskiej, uprawiającej interesy berlińskie i propagującej na każdym kroku ideę odwetu i naprawy traktatu werzalskiego na rzecz Niemców. Na pierwszy plan wysuwają się tu „Danziger Neueste Nachrichten", które biorą asumpt z oświadczenia ministra Sikorskiego i na alarm wołają przeciw Polsce, zagrażającej rzekomo pokojowi światowemu przez militaryzm polsko-francuski.

Si vis pacem, para bellum (chcesz pokój gotuj się do wojny) wołają „D. N. N." To jest myśl przewodnia francusko-polskich dążeń pokojowych. które na innem miejscu Sikorski nazywa „pokojowa współpracą na polu militarnem"... I teraz, kiedy Niemcy swe zbrojenia ścieśnić musieli do jaknajskromniejszej obrony, — kiedy przez świat cały rozlegają mowy i programy o rozbrojeniu, głosi polski minister wojny Sikorski w po-

rozumieniu z uzbrojoną od nóg do głowy Francja, że rozbudowa Gdyni jako portu wojennego i utworzenia polskiej floty jest dziełem pokoju!

W dalszym ciągu zwracają „D. N. N." uwagę na to, że Gdańsk rękami i nogami bronił się przeciw utworzeniu z Gdańska bazy morskiej i że niestety przeszkodzić nie mógł temu, że port gdański służyć musi do wyładowywania amunicji polskiej. Uważają one, że gdy Gdynia stanie się portem, wtedy Gdańsk pozbędzie się niebezpiecznych tranzytów amunicyjnych. Gdańsk zdaniem tej gazety ma zupełnie inne zdanie jak polski minister wojny o praktycznem stosowaniu zasad pokojowych i chce wszystkiego unikać co wolne miasto choćby pośrednio zawikłać mogło w działania wojenne albo z terytorjum wolnego miasta uczynić teren wojny".

W tem sęk. W tem ostatniem zdaniu wyraża się właśnie nasza rozbieżność w poglądach o interesach Gdańska. Na razie widzimy w Gdańsku coś w rodzaju Gibraltaru bałtyckiego, w którym za pomocą Berlina i orjentujęcych się z „Manchester Guardianu" polityków w rodzaju Kynesa, Lloyd George'a, Nitti'ego itp., odbywa się parodja i programowe zastosowanie rozbrzjenia według wzoru wielkich Niemiec. Ćwiczenia Schupo, organizacji wojskowych, zjazdy nacjonalistów, dnie i tygodnie niemieckie, przyjęcia Ludendorffów i Hindenburgów przejażdżki do Tannenbergu i Malborka, gościnne występy bolszewickich emisarjuszy są naszem zdaniem tem, co zaprzeczają „D. N. N." a które wyraźnem są dążeniem Gdańska zawikłania go bezpośrednio w działania wojenne.

Aczkolwiek port i fortyfikacja w Gdyni nie zupełnie zagrodzą drogi tym działaniom, to jednakowoż ufortyfikowany port, jako wysunięty przyczółek, być może dla zezującego w kierunku Niemiec i Bolszewji Gdańska memento, że Polska życzy sobie i znajdzie środki pouczenia Gdańszczan, że terytorjum gdańskie pośrednio czy bezpośrednio, ale w naszym interesie stać się musi terenem, na którym ni bolszewik ni niemiec nie znajdzie pola działania zbrojnego przeciwko nam.

Si vis pacem para bellum. Chcieliśmy pokój i chcemy taki, w którym bardziej interesowany jest Gdańsk od nas, albowiem zbiera śmietanę i dorabia się na tranzytach polskich. Temu pokojowi zagraża nacjonalizm gdański, nie zdający sobie sprawy z tego, że tak tranzyty amunicyjne jak fortyfikacja Gdyni służą obronie interesów handlu, w którym w wysokiej mierze zaangażowany jest gdański kupiec i pośrednio gdański obywatel.

Gdy Polska przyjęła traktat wersalski, gdy Gdańsk przez swego prezydenta podpisał i zgodził się na status quo, to z założonemi rękami przyglądać się nie możemy, jak floty wyraźnie nam wrogie demonstrują nad bezbronnem naszem wybrzeżem i wyrażają groźbę na przyszłość tak polskiemu jak i gdańskiemu handlowi.

Interes polski nadewszystko. Z nim wiąże się interes Gdańska. Polska nie wyrzeka się ułożenia stosunków z Gdańskiem. Od tego ułożenia zawisł w przyszłości los państwa polskiego. Narazie przemawia w Gdańsku nacjonalizm zamroczony okularami berlińskiemi. Zdejmie raz Gdańsk te okulary, rozejrzy się na trzeźwo, że Polska występuje, acz powoli lecz coraz wyraźniej z stadjum trudności, że rygluje otwarte granice, że konsoliduje się w sobie, że nie wyrzeka się przyszłości, wtedy przekona on się, że fortyfikowanie Gdyni jest hamulcem dla krzykaczy odwetowych i zapewnieniem spokojnej pracy także obywateli gdańskich.

I dla tego w fortyfikacji naszego wybrzeża widzieć każdy musi rękojmie zabezpieczenia obecnego stanu rzeczy; — pokoju światowego, albowiem fortyfikacja nie oznacza ofenzywy lecz obronę.

dla Polski uczuciami ożywioną mowę. Obiecał nadto swój przyjazd do Polski. Painlevé dwukrotnie odwiedził ministra Sikorskiego, a dowód szczególnej swej sympatji ofiarował generałowi Sikorskiemu swoją doskonale zresztą napisana książką z bardzo podobno miłą dedykacją.

Ten czołowy przedstawiciel franc-masońskich radykałów-socjalistycznych grup politycznych zapowiedział również swój przyjazd do Polski. Wreszcie za pobytu Ministra Sikorskiego w Paryżu, Poselstwo Polskie podniesione zostało do godności ambasady.

Minister Sikorski osięgnął i pod względem politycznym szereg sukcesów. Pod względem propagandystycznym zrobił pewnie więcej, niż to uczynili dość często w ostatnich czasach Paryż odwiedzający nasi lewicowi politycy.

Efekt politycznych rozmów i przyjęć ministra wojn. z największymi pacyfistami typu redaktora Europe Nouvelle czy l'Ere Nouvelle był bardzo a bardzo pożądan. Może przynajmniej już teraz ustanie w lewicowej prasie francuskiej kampanja przeciwko reakcyjności Polski, a w całym szeregu kół francuskich może odzyskamy tym razem nie tylko przyjaciół dawnej uciskanej, ale i nowej wyzwolenej Polski.

La politiąue ce n'est pas du tout une sale besogne c'est un art au contraire (polityka nie jest wcale brudną rzeczą, przeciwnie jest sztuką) mógł śmiało powiedzieć Minister Sikorski, opuszczając gościnną ziemię francuską w chwili kiedy Ambasador Sowietów obejmował historyczny gmach przy ul. grenelle w swe posiadanie.

Stefan Włoszczewski.

Niemcy kroczą pełną parą.

(Na tle mowy Stresemanna).

Cała niemal Europa zajmuje się żywo kampanją wyborczą w Niemczech. Od składu przyszłego Reichstagu zależyć będzie bowiem przeprowadzenie planu Davesa a przedewszystkiem wstąpienie Niemiec do Ligi Narodów.

Gdy z jednej strony rozpoczęto ostrą walkę między poszczególnemi partiami, z drugiej strony zauważyć się daje, iż kilka partji zawarło kompromisy wyborcze. Taki kompromis np. zawarła bawarska partja ludowa — która dąży do przywrócenia monarchji — ze stronnictwem centrum. Jakie zaś ma dążenia stronnictwo centrum, o tem mówił najwyraźniej przywódca tej partji kanclerz Marxe na kongresie, zwołanym niedawno przez partję. W przemówieniu swojem nawoływał do **stworzenia Wielkich Niemiec obejmujących wszystkich Niemców** i żądał zwrotu kolonji, rynków zbytu i rynków surowcowych. (G. Śląsk).

Ze stronnictwa nacjonalistycznego (Deutsch-Nationale Volkspartei) wystąpił przewodniczący a drugi jej przywódca zamierza wstąpić do nowej partji wszechniemieckiej (All Deutsche). Rozłam daje się również zauważyć wsród demokratów a siłą aktywną jest w nim Stresemann, minister spraw zagranicznych a zarazem przywódca niemieckiej partji ludowej (Deutsche Volkspartei).

Ciekawym momentem kampanji wyborczej stała się w tych warunkach wielka mowa polityczna ministra Stresemanna, wygłoszona na ostatniem posiedzeniu centralnego zarządu niem. partji ludowej w Dortmundzie.

Tu Stresemann wydał hasło, by partja ludowa działała w kampanji wyborczej pod każdym względem niezależnie. Omawiając sytuację w Niemczech, minister zaznaczył, że przyszły dziejopis zanotuje prawdopodobnie rok 1924 jako ten, który po 5-letnich bezpłodnych sporach sprawił zwrot ku ulepszeniu. Porównanie obecnego położenia z położeniem listopada 1923 r. wystarczy aby dać odpowiedź na pytanie, czy stanowisko rządu Rzeszy na konferencji londyńskiej było słusznem czy też nie. Konferencją londyńską uważać należy nie za ostateczne załatwienie lecz tylko za pierwszy krok na drodze, którą Niemcy konsekwentnie pójdą dalej.

Przechodząc do polityki zagranicznej, Stresemann oświadczył, że celem niemieckiej polityki zagranicznej może być jedynie uzyskania powszechnego porozumienia gospodarczego drogą lojalnej rzeczowej współpracy z zagranicą, zdobycie zadowolenie gospodarczych potrzeb Niemiec i zdobycie napowrót tego stanowiska jakie im się należy. Wszyscy bowiem muszą uznać, że **i zdrowe Niemcy w sercu Europy są niezbędnym warunkiem postępu i powodzenia wszystkich ludów.**

Dalej stwierdza Stresemann, że rozwój jest w pełnym toku. Niemcy zawarły już układ handlowy ze Stanami Zjedn. i z Hiszpanją. Obecnie toczą się rokowania o układ handlowy z Anglją, Francją, Belgją, Szwajcarją i Turcją. W najbliższych dniach mają się rozpocząć rokowania z Włochami, Japonją i **Polską.** Doniosłość tych rokowań zwiększa się jeszcze wskutek tego że mamy do czynienia z zupełnie nowemi stosunkami, zwłaszcza wobec **zmniejszenia się produkcji surowców w przemyśle niemieckim oraz produkcji rolniczej w Niemczech.**

Orzeczenie rzeczoznawców uznaje wyraźnie wolność i równouprawnienie Niemiec w kierunku gospodarczym. Porozumienie gospodarcze z Francją będzie jednym z najważniejszych środków uspokojenia Europy w ciągu najbliższego 10-lecia.

Niemcy będą mogły liczyć na poparcie nowego rządu angielskiego. Minister podkreślił z zadowoleniem fakt, że Baldwin w pierwszem swem dłuższem przemówieniu stanął na gruncie traktatu londynskiego. Charakterystycznem dla stosunków z Ameryką jest **intesywne zainteresowanie, z jakiem Ameryka odnosi** się obecnie do odbudowy Niemiec. Z wielkiem zadowoleniem stwierdził również m. n. Stresemann, że senacja Austrji postępuje stale naprzód.

Tyle p. Stresemann. — Okazuje się więc że położenie gospodarcze Niemiec nie jest tak rozpaczliwem, jak to dotąd Niemcy przy każdej okazji rozgłaszały. Kasa państwowa ugina się od namiaru pieniędzy, podatek dochodowy przyniosł skarbowi niemieckiemu dwa razy tyle, ile obliczano. Inne podatki wpłynęły również nad miarę tego, co oczekiwano. Nadwyżka dochodów nad preliminarzami wynosi obecnie już kilkaset miljonów marek złotych więc rząd też już w ostatnim czasie znacznie obniżył podatki.

Według obliczeń angielskich podatki wynoszą na głowę w W. Brytanji 368 zł., w Francji 161 zł., w St. Zjedn. 145 zł., a w Niemczech tylko 92 złotych, czyli Niemcy płacą połowę co Francuzi a $^1/_4$ część co Anglicy a mimo to spłacili w ciągu roku $^1/_2$ miljarda długów państwowych.

Nowa pożyczka amerykańska polepszy jeszcze finansowe położenie państwa niemieckiego, więc łatwo być może, że spełnią się marzenia Marksów, Wirthów, Stresemannów i innych o stworzeniu na nowo „Wielkich Niemiec". Czujność ze strony Polski zatem jest konieczna, tem więcej, ze wszystkie stronnictwa niemieckie bez wyjątku są nam wrogo usposobione i wszystkie bez wyjątku uznają, że granice polsko-niemieckie są wielką krzywdą dla Niemiec i muszą uledz, zmianie, do czego my oczywiście dopuścić nie możemy.

Jeszcze Stresemann.

Dortmund, 14. 11. (PAT.) Dziś w południe odbył się tu wiec partji ludowej, w którym uczestniczyło 10 000 ludzi.

Na wiecu przemawiał m. i. Stresemann, który wypowiedział dłuższe przemówienie o polityce wewnętrznej Niemiec.

W pierwszej części zwrócił uwagę na silny prąd wśród wyborców niemieckich, iż stworzenie rządu opartego na większości lewicowej mogłoby się przyczynić do większego powodzenia polityki zagranicznej Rzeszy. Stresemann jest innego zdania. Rząd lewicowy nie potrafił złagodzić warunków traktatu wersalskiego. Lewicowy gabinet Wirtha utracił Katowice. Stresemann uprzędza zatem przed iluzjami lewicowemi, jak i przed realizacją polityki lewicowej, zalecając **politykę środka.**

Mówiąc o Lidze Narodów, Stresemann oświadczył, że Niemcy nie mogą ignorować **interesów mniejszości niemieckiej** za granicą (a mniejszości narodowe w Niemczech? red.), której możnaby przyjść z pomocą w Lidze Narodów. Niemcy gotowe są wstąpić do Ligi Narodów pod warunkiem otrzymania tam miejsca, przysługującego wielkiemu mocarstwu. Niemcy nie mogą wziąść na siebie zobowiązań, nie liczących się z wojskową **bezsilnością** Rzeszy. Niemcy postanowiły **nie zrezygnować wcale z udziału w koloniach.**

Zebranie

koła grudziądzkiego Chrześcijańskiej Demokracji

odbędzie się

dzisiejszej soboty

o godz. 7-ej wiecz. na salce **Hotelu Warszawskiego**

Porządek obrad:

Sprawy organizacyjne. Wstęp mają tylko członkowie, których przybycie bezwzględnie konieczne.

List z Górnego Śląska.

Wojna przemysłowców niemieckich z Polską. — Zachowanie się Niemców tu i tam. — Co u nas Niemcom wolno, a czego Polakom w Niemczech nie wolno. — Samozwańczy „biskup" niemiecki. — Służalczość pruska księży na Śląsku Opolskim.

(Od naszego korospodenta górnośląskiego.)

Katowice, 11. listopada 1924 r.

Niemcy, owa niby Bogu ducha winna „mniejszość" nasza, ustawicznie skarżą się na „ucisk". Raz brak im szkół (gdyż nikt do szkół niemieckich chodzić nie chce!) tam jakiś „chachar" (przymiotnik śląski na oznaczenie człowieka-włóczęgi i pijaka) po niemiecku począł w stanie pijanym wyzywać na Polskę i rządy polskie, aż go uspokojono kilku porządnymi szturchańcami, z wszystkiego oni robią „akcj stanu" i okłamują świat, opisując w organach swych rzekome „barbarzyństwa" polskie i znęcanie się nad „niewinnym" barankiem niemieckim. Nie [illegible] tego czasem z przekonania, tylko dlatego, że nasz[illegible] ze polskie z przedziwną kurtuazją swoją po prostu ignorują bezczelność Niemców, za każde przestępstwo. A przestępstw, nawet zbrodni nimieckich na Śląsku polskim jest liczba niezliczona.

Nie wspominam już o oszustwach podatkowych firm niemieckich tej miary co spółka książąt Hohenlohe lub Cezar Wollheim, które skarb państwa okradły o dziesiątki miljonów złotych, gdyż rząd polski przyrzekł niedawno dokładnie zbadanie tych oszustw i ukaranie winnych. Początkowo miało się bowiem [illegible] i cała prasa polsko-śląska obawę tę wyrażała, [illegible] pewne czynniki usiłują zatuszować sprawę oszustw firm Cesar Wollheim i spółki Hohenlohe. Na szczęście są jeszcze na Śląsku ludzie, którzy śledzą nietylko bieg oszukańczych praktyk przemysłowców niemieckich, ale przyglądają się nawet sposobom, jakiemi rząd dobiera się do oszustw. Śląsk polski żadną miarą nie pozwoli na bezkarność największych jego wyzyskiwaczy i szkodników skarbu polskiego, jakimi (chociaż nie wszyscy) są niemieccy właściciele kopalń i hut na Śląsku polskim.

• • •

Na Śląsku polskim Niemcy posiadają wszelką wolność. W składach, w restauracjach, w kawiarniach itd. wszędzie słyszy się mowę niemiecką albo raczej: wszędzie obok mowy polskiej słyszy się także język niemiecki a publiczność polska (całkiem słusznie zresztą) wcale nie reaguje na różne docinki i prowokacyjne zachowanie się „naszych" Niemiaszków. Czy całkiem słusznie? W Niemczech na Śląsku Opolskim naprzykład wogóle trudno dosłyszeć słów polskich zwłaszcza w miastach jak Gliwice, Bytom itd. gdzie Polak w odważa przed napadem orgeszowców i innych bojówek wszechniemieckich nie odważa się publicznie wyrzec ani jednego słowa polskiego.

Jednym z najważniejszych czynników germanizacyjnych na Śląsku Opolskim to działalność germanizacyjna duchowieństwa tamtejszego. Nawet protestancki rząd pruski nie czyni pod względem dzieła zgermanizowania ludu polskiego tyle, co czyni tamtejsze duchowieństwo. Nie chcę sprawy tej uogólniać, bo ostali się i tam kapłani, ktorym dobro dusz więcej leży na sercu, niż łaska rządu pruskiego, lecz ogół duchowieństwa tamtejszego niestety, idąc śladem krzyżackiej polityki nienawiści i podboju, odwraca myśli swych polskich owieczek od Boga, zaczem też nic dziwnego, iż podczas ostatnich wyborów do parlamentu niemieckiego nie przeszedł ani jeden kandydat polski, w miejsce to jednak komuniści poszczycić się mogli znacznie większą liczbą uzyskanych głosów, tak że w pewnych większych gminach jak Zabrze itd. uzyskali większość w zastępstwie gminy. Oto zgubne skutki antypolskiej działalności centrowych księży na Śląsku Opolskim!...

Aleksy Pająk.

Mowa Ks. senatora Adamskiego

(w Senacie)

I.

Wysoki Senacie! Na pierwszy plan debaty wysuwa się oczywiście u nas zagadnienie finansowe i gospodarcze, które się pokrótce da streścić w tych słowach: mamy zdrowy pieniądz, a chore życie gospodarcze.

O tych wszystkich kwestjach powiedziano w dyskusji w Sejmie i w Senacie tyle mądrych rzeczy i tyle padło złotych myśli, że wstrzymam się od szczegółowego ich analizowania i tylko do niektórych pomniejszych spraw powrócę, a przedewszystkiem zajmę się i poświęcę więcej uwagi innej kwestji ogólnej naszej polityce.

Chciałbym jednak zwrócić uwagę wobec rozmaitych twierdzeń, które ciężkie przesilenia naszego życia gospodarczego przypisują specjalnie Rządowi obecnemu, że akurat rok temu dysputowaliśmy tu w Sejmie i Senacie nad dwoma drogami, za pomocą których można przeprowadzić sanację naszych stosunków gospodarczych i finansowych. Jedna z tych dróg była powolniejsza i która otaczała równocześnie sanację finansową i gospodarczą, druga zaś na pierwszy plan wysuwała sanację finansową, waloryzację, z tem połączone przyspieszenie wydania pieniądza stałego i oczywiście konsekwencje stąd wynikające. Olbrzymia większość obu Izb zdecydowała się na drugą drogę — przeprowadzenia sanacji finansowej przyspieszonej i szybkiej i dziś społeczeństwo nasze musi ponosić konsekwencje tej polityki. To jest końska kuracja, dla naszego społeczeństwa bardzo ciężka i twarda, ale gdyśmy już raz weszli na tę drogę, mojem zdaniem, nie można odpowiedzialności za nieprzyjemne strony tej kuracji rzucać na wykonawcę, tylko na tych którzy zdecydowali, że tą drogą pójdą, a nie inną (Głos: tylko żeby do zdrowia doprowadziły). Mam nadzieję, że to do zdrowia doprowadzi, bo i taka kuracja prowadzi do zdrowia, ale ona jest niewątpliwie nieprzyjemna.

Kiedyśmy ostatni przyjmowali budżet, wówczas uczyniliśmy to w Senacie, w drodze dość przyspieszonej, w drodze zdaje się nie takiej, jak być powinno, bośmy nie mieli czasu wszystkich wątpliwości wykazać i dokonać tych zmian, o które chodziło. Zgóry chciałbym zaznaczyć, że stronnictwo, które mam zaszczyt reprezentować, stoi na tem stanowisku, że w tym roku tą drogą nie pójdzie, że przeciwnie budżet podamy krytyce realnej i gruntowej i będziemy się starali skreślić z tego budżetu wszystkie wydatki, które nie są absolutnie koniecznie do utrzymania państwowości polskiej. Wszystko, cokolwiek można skreślić, chociażby było bardzo pożądane, bardzo dobre i bardzo pożyteczne, ale co nie jest konieczne w interesie podtrzymywania państwowości polskiej, to skreślić trzeba, ażeby nie zaostrzać kryzysu gospodarczego i żeby jeszcze więcej nie utrudniać społeczeństwu naszemu przeprowadzenia tych wszystkich zabiegów, które przeprowadzić trzeba.

Sąsiadujące z nami społeczeństwa przechodzą na drogę zniżania podatków. Zniżają podatki, ale nie dlatego, że zbyt wiele wpłynęło kwot z tych podatków, tylko dlatego, że nic nie wpłynęło, zbyt bowiem wysokie stawki podatkowe sprawiają, że podatnicy uchylają się od płacenia podatku, gdzie tylko mogą i w tym wyścigu między podatnikiem, a władzą państwową skarbową, która podatki ściąga a niechęcią podatnika zwycięża zawsze niechęć podatnika. Dlatego państwa takie, jak np. Niemcy i Czechosłowacja zniżyły stawki swoich podatków, ażeby móc łatwiej ściągać podatki wogóle. U nas panuje tendencja do podatków pogresywnych, do podatków o bardzo wysokich stawkach i znów mamy u nas to samo, że teraz zwycięża ten podatnik, który mając do wyboru albo zniszczyć siebie przez podatki, albo też uchylać się, woli uchylać się od podatku i oszukiwać Skarb, aniżeli płacić podatki, które dla niego są zbyt uciążliwe. Zdaje się, że w tym kierunku trzeba poddać nasze sprawy podatkowe rewizji tak samo jak i kwestję, czy rzeczywyście uzasadnione są wszystkie uchylenia i wszystkie ulgi podatkowe, jakie mamy.

W jednej tylko dzielnicy Państwa Polskiego, w byłej dzielnicy pruskiej konstatujemy naprzykład, że podczas, kiedy dawniej podatek gruntowy w obrębie jednego powiatu płaciło 3000 podatników, teraz na skutek ulg zaprowadzonych jest podatników akurat 10%, to jest 300 osób. Niemożliwą jest rzeczą, żeby z tych 300 ludzi, chociażby najwyższe płacili podatki można zebrać tyle podatku, jak poprzednio od 3000 podatników. Jeżeli poprzednio przez tyle lat ci podatnicy mogli płacić ten niewielki dla siebie podatek, to mogą go zapłacić i dzisiaj. W tym kierunku, także do rewizji dotychczasowych zapatrywań i poglądów trzeba będzie przejść.

Już dawniej miałem sposobność wykazać, że nie jestem specjalnym przyjacielem monopolów państwowych, jednak przyznać muszę, że w pewnym względzie zmieniłem swoje zapatrywania. Mianowicie w monopolach państwowych kryje się moment etyczny bardzo pożądany i dobry. Bo jeżeli rzeczywiście naprzykład monopol państwowy tak dalej będzie skutecznie odzwyczajał ludzi od palenia jak dotąd, to niewątpliwie Państwo Polskie niesłychanie zyska. Inna sprawa, czy ten moment etyczny będzie również przyjemny dla Pana Ministra Skarbu. Zdaje mi się, że niekoniecznie, bo rezultat będzie dość słaby. Być może, że cyfry zysków będą stosunkowo wysokie ale niestety nie na zasadach kupieckich, które posiadają: wielki obrót, a mały zysk, tylko niestety na odwrót, mały obrót, wielki zysk, to znaczy zysk zwiększa się podwyższaniem cen towarów, których monopol dostarcza. Ten sposób gospodarki być może i zapewni znów dochody Skarbowi, ale niewątpliwie podcina w zarodku konsumcję i prowadzi co prawda do wzmocnienia i poparcia rolnictwa o ile uważa się rośliny jak kartofle, że zużyje się dziś pokrewne z tytoniem do fabrykacji wyrobów tytoniowych. Jeżeli monopol spirytusowy również etycznie będzie działał w kierunku takim jak monopol tytoniowy, odzwyczajnia, to powitać będziemy mogli go z całą przyjemnością, i nie wątpię, że twórcom tego monopolu spirytusowego związki abstynenckie w krótkim czasie pomnik wystawią.

W dziedzinie polityki zagranicznej na pierwszy plan wysuwa się kwestja naszego stosunku do Ligi Narodów. Nie ulega wątpliwości, że stanowisko, jakie się w Polsce zajmowało wobec Ligi Narodów, ulega bardzo poważnej zmianie orjentacji. Liga Narodów była z początku właściwie w rozumieniu narodu polskiego miejscem składania różnych skarg na naród, na społeczeństwo, na Państwo Polskie. Nie wątpię, że pod tym względem mieliśmy słuszność, bo Liga Narodów temi sprawami zajmowała się w pierwszym rzędzie, i nie możemy twierdzić, ażeby zbyt wiele życzliwości dla Państwa Polskiego objawiała.

Dzisiaj jednakowoż Liga Narodów zdaje się także swoją orjentacją zmienia znowu i przechodzi od drobnostek do zasadniczych i poważnych spraw. Jeżeli wkroczyła w ostatnim czasie na teren pokojowej polityki i szerzenia jej, to tem samem linje Ligi Narodów i Polski niewątpliwie nie zbiegają się, bo Polska idzie w kierunku utrzymania stałego pokoju i musi w tym kierunku pójść, bo jej cały byt jest na tem zagwarantowany, pod warunkiem wszakże traktowanie pokoju będzie połączone z absolutnem zapewnieniem tych traktatów, które stworzyły nowoczesne granice państw w Europie i że te traktaty pod żadnym względem nie doznają podkopania i wydrążenia. Gdyby Liga Narodów miała się odnosić do traktatów międzynarodowych w ten sposób, żeby miała stać się narzędziem wydrążenia i podkopywania, to oczywiście to w pierwszym rzędzie musiałoby mieć ten skutek, że wszystkie państwa, które mają interes w utrzymaniu międzynarod. traktatów, musiałyby się połączyć w drugą ligę do swojej obrony przeciw tej instancji, która pod pozorem dążenia do pokoju poprostu zarzewie nowych wojen, niepokoju i niepewności w świat rzuca. Jeżeli Liga Narodów nie rozbudzi wśród państw wszystkich przeświadczenia, że świętości umów będzie pilnowała pod każdem względem, nie zdoła być orędowniczką pokoju, bo nikt nie będzie w niej widział bezinteresownego trybunału, któryby bez względu na interesy poszczególnych państw pilnował sprawiedliwości i świętości umów. A przecież podejrzliwość pod tym względem łatwiej się rozbudzić może, że członkowie Ligi Narodów, to przedstawiciele tych państw, które mają swoje poszczególne interesa i którym nie łatwo wyzbyć się myśli, że można użyć Ligi Narodów do specjalnego propagowania interesów. Dlatego wydaje mi się, że Liga Narodów nie zdoła uzyskać zaufania powszechnego, nie zdoła dać gwarancji pokoju absolutnego póki swoich usiłowań nie złączy z pracą największej potęgi moralnej na świecie, niezainteresowanej w walce o wpływy państw poszczególnych, które od 2000 lat te zasady szerzy, z których dziś Liga Narodów korzysta, która wiele razy grała rolę rozjemcy w sporach między różnemi państwami, póki zatem Liga Narodów nie złączy swoich wysiłków z pracą Stolicy Apostolskiej, Głowy Kościoła Katolickiego, która robotę Ligi Narodów prowadziła przez wieki całe. (Oklaski na prawicy).

Wystąpi przedstawiciela z największych mocarstw na ostatniej sesji Ligi Narodów dały nam słuszne powody do mniemania, że jedno z tych państ, na którem się działalność Ligi Narodów opiera, międzynarodowych traktatów uznać nie chce i acskolwiek urzędowe to wyrażenie cofnięto, to faktem jest, że ono padło. Faktem jest, że te wyrazy i to odezwanie jest jednem z największych niebezpieczeństw dla powszechnego pokoju i że więcej niż cokolwiek innego podkopuje zaufanie do Ligi Narodów i do pracy jej trybunałów. Szczęśliwie się złożyło, że na to oświadczenie najkompetentniejszą odpowiedź i miażdżącą krytykę wyraził sam naród angielski przy ostatnich wyborach. W społeczeństwie naszym w ciągu tych lat ostatnych uchwaliliśmy, postanowiliśmy i wprowadziliśmy w życie cały szereg zdobyczy społecznych. Polityka Społeczna, polityka gospodarcza jest tą częścią działań państw, która dzisiaj na politykę ogólną państ wpływa decydująco. Większa część międzynarodowych pociągnięć wielkiej polityki uzależnia się od względów gospodarczych.

Wielka Akademja Poselska

odbędzie się

w Grudziądzu, w niedzielę, dnia 16-go listopada o god[illegible] tej po południu w hotelu pod „Złotym Lwem".

Przemawiać będą pp. **1. poseł Kwiatkowski** ze Śląska **Górnego na temat** spraw **gospodarczo-finansowych**; **2. poseł Harasz** z Łodzi o sprawach **robotniczo-socjalnych**; **3. wicemarszałek Gdyk** o sprawach **polityki wewnętrznej i zewnętrznej**; **4. poseł Czerniewski** o zagadnieniach parlamentarnych i stosunku Chrześć. Dem. wobec Rządu.

Karty wstępu (dobrowolne datki) wydaje się każdego dnia w Sekretarjacie, Rynek 15 I. w czasie od godziny 9—1 przedpoł. i od 3—6 popoł. oraz ½ godziny [illegible] ciem Akademji u wejścia na salę.

Dobrowolne datki przeznacza się na bezrobotnych.

Tak brzmi niedzielny program. Godzi się nie wątpić, że salę zapełnią słuchacze po brzegi, chcąc dowiedzieć się bezpośrednio o tem, co zdziałała i jak [illegible] Chrześć. Demokracja.

Czy mamy przyjaciół?

Z góry zaznaczam, że wybieram temat polityczny, mniej o znaczeniu ogólnem, ile bardziej w pojęciu choćby małomiasteczkowego rozumowania nad tem wszystkiem, co złączone z Chrześcijańską Demokracją, było w ostatnich dniach przedmiotem przeróżnych podpatrywań i uwag, było tematem wszelakich dociekań i kombinacyj klubów a też wielu osób, dla których obok pracy zawodowej i społecznej — zajmowanie się sprawami politycznemi na terenie „sejmowym", jest potrzebą życia.

Wiem, że są ludzie, dla których taka wstępna wzmianka o temacie politycznym czy partyjnym pod nagłówkiem z pierwszego wejrzenia chwytającym ciekawość czytelnika, wyda się niewiem po ilekroć razy czemś tak wiecznie kłótliwem i już aż do przesytu znanem, że wolałem uprzedzić o treści, gromadząc koło tematu tylko tych, którym acz nie spieszno n. p. usłyszenia wiadomości o powstawaniu nowych klubów w Sejmie, to jednak gdy mowa o Chrześc. Demokracji — z pełną życzliwością powiększą grono przyjacielskich czytelników.

Ciekawie to w ostatnich dniach mówiono i pisano o tej Chrześcijańskiej Demokracji, a jeszcze ciekawiej wypadło zestawienie tych wszelakich gróźb i pochwał, nagan i ostrzeżeń, pouczań i wykrzykników w chórze zgorszonych i zadowolonych z prawicy i lewicy.

My z Chrześc. Demokracji, którym nie od październikowego głosowania w Sejmie, godzącego się na politykę rządu Grabskiego, znane są żłobienia jednych i drugich, przypatrując się tak pociesznemu rozhoworowi polityków z miną lękających się o Pomorze, oceniliśmy tego rodzaju robotę narodową za konieczną, tembardziej że gdy wszystko inne zbyt wątpliwej było wartości — to jeszcze kolportaż patrjotyzmu mógł liczyć na czasowe powodzenie.

Chrześcijańska Demokracja głosowała za rządem p. Grabskiego, wobec którego zresztą posiada wiele zastrzeżeń, i już dziś, po przyjęciu olbrzymią większością Sejmu budżetu, gdy w międzyczasie z większą rozwagą przedyskutowano udział Chrześc. Demokracji po stronie p. Grabskiego, i gdy narodowi opozycjoniści, rozglądnąwszy się w gronie tak udatnie dobranego towarzystwa, spuścili bardzo poważnie na tonie, — okazuje się, że na rozdmuch w najdalsze zakątki Rzeczypospolitej szkodliwości polityki dzisiejszego Rządu pozwolić sobie może przedewszystkiem ten, który imponować zdolen siłą i zdolnościami, których w trosce o byt i całość granic, w polityce wewnętrznej i zewnętrznej osiągał wielokrotne sukcesy.

I teraz, po dniach gorączkowego krzyku, wydaje mi się za wskazane, rozważyć z punktu mej przynależności do Chrześc. Demokracji i jej stanowiska w Sejmie postawione sobie pytanie: czy mamy przyjaciół?

Pojmuję przynależność do Stronnictwa w ten sposób, że obok wykonywania powinności organizacyjnej, śledząc taktykę klubu, mam obowiązek być w wirze spostrzeżeń, które zsumowane, zawsze upewniają przekonująco o słuszności postępowań Stronnictwa, od której uzależniam jego rozwój i wpływy w państwie. Pytanie powyższe stawiam sobie właśnie w przededniu urządzanej przez Chrześc. Demokrację Akademji poselskiej w Grudziądzu, która z jutrzejszą niedzielą zapoczątkuje kilkudniowe kursa społeczno-polityczne dla zwolenników Chrześc. Demokracji, na których omawianie spraw gospodarczych i politycznych przez wybitnych szermierzy chrześcijańsko społecznej idei, przysposobi wielu do dalszych prac. —

Pamiętam dni pierwszego snycerstwa ruchu organizacyjnego podjętego przez Chrześ. Demokrację na Pomorzu, i odtąd patrząc na bieg czasu, spostrzedz nie trudno, że idziemy raźno, zdobywając poparcie społeczeństwa. Rzecz pewna, że i tu napotykamy na cichych i jawnych przeciwników, jednakże częste wiece, zebrania, konferencje okręgowe i powiatowe świadczą o przysposobieniu się Chrześc. Demokracji do wystąpień w większem pojęciu organizacyjnem.

Jutrzejsza niedzielna akademja posłów z Chrześc. Demokracji i następne kursa społeczne są dowodem żywotności organizacyjnej.

Ostatnie wypadki w Sejmie zastały Chrz. Dem. w pozycji budowniczego, który w budowie widząc wiele zboczeń, wskazuje na usterki i błędy bez uciekania się do wywołania gorszego zamętu, i przyznać należy, że tak pojęta rola Chrz. Dem. zdobyć musiała zrozumienie większości społeczeństwa, upewniające, że stronnictwo mające żywe organizacyjne wiązadła, może pozwolić sobie na samodzielną odrębność postanowień.

Wielki mord rabunkowy w Terespolu.

Matka i syn zamordowani. — Szczegóły mordu. — Policja na tropie zbrodniarzy.

(Od naszego korespondenta.)

Terespol 15 list.

W nocy z 13. na 14. zamordowani zostali w Terespolu w ohydny sposób właścicielka oberży **Jadwiga Strehlau** (60 lat) i syn jej **Fryderyk Lauterborn** (31 lat). Mordercy na których tropie jest policja, zrabowali wszystkie wartościewe rzeczy, mianowicie bieliznę z inicjałami L. S. i H. S. Zamordowani sami zamieszkiwali domostwo, dlatego też nie można było stwierdzić wszystkich skradzionych rzeczy.

Wasz sprawozdawca dowiaduje się następujących szczegółów dotyczących zbrodni.

Mordercy byli ostatnimi gośćmi lokalu. Zamordowani zamierzali zamknąć lokal i przygotowywali się do udania na spoczynek. Wypraszając prawdopodobnie złoczyńców zaskoczony został Frederyk Lauterborn w jednym przyległym do restauracji pokojów przez morderców i w ciężkiej walce zadano mu dwa uderzenia nożem w okolicę serca. Następnie mordercy poderżnęli nieszczęsnej ofierze gardło. W drugim pokoju obezwładniono Jadwigę Strehlau ciężkiem uderzeniem w tył głowy, Następnie związano staruszkę i zakneblowano jej usta.

Złoczyńcy musieli po dokonanej zbrodni z całem spokojem przeszukać mieszkanie, albowiem szafy stały otworem i zdradzają ślady gruntownego przeszukania.

Zasięgając dalszych informacji dowiadujemy się, że zaraz po wykryciu morderstwa zaalarmowano kryminalną policję w Grudziądzu. Dzięki uprzejmości p. radcy Murawskiego, który bezinteresownie stawił swoj samochód do dyspozycji (niejednokrotnie poruszaliśmy niebywały stan rzeczy, że policja nasza nie posiada środków lokomocyjnych i w nagłych wypadkach korzystać musi z uprzejmości obywatelstwa) udali się urzędnicy grudziądzcy na miejsce zbrodni i mogli zaraz podjąć poszukiwania za mordercami, Ze względu na toczące się śledztwo szczegółów dalszych poszukiwań podać nie możemy. W każdym razie policja jest na tropie zbrodniarzy, którzy spodziewajmy się, nie ujdą karzącej ręki sprawiedliwości.

Wiadomości bieżące.

Kalendarz: Sobota Leopolda, Gertrudy p. Wschód słoń. 7.23 zachód 4.5. Wschód księżyca 7.12. zachód 10.35

Repertuar Teatru Miejskiego.

SOBOTA: popoł. o g. 3,30 dla młodzieży **„HALKA“**. Ceny zniżone od 50 gr. 1,50 zł. wieczorem o g. 8 **„WIERA MIRCEWA“**. Ceny zniżone od 75. gr. do 3 zł.

NIEDZIELA: popoł o godz. 3,30 **„GRI-GRI“** Ceny zniżone od 75 gr. do 1,50 zł. wieczorem **„NAGA MUZA“**.

Nowy wicewojewoda pomorski.

Toruń, 15. 11. (Tel. wł.). Pan minister spraw wewnętrznych, dekretem z dnia 10 listopada b. r. zamianował starostę w Czarnkowie, p. Hil. Everta Krzemieniewskiego naczelnikiem wydziału pomorskiego urzędu wojewódzkiego, powierzając mu jednocześnie pełnienie funkcji wicewojewody.

Chałupy Kaszubskie dla rybaków.

Warszawa, 14. 11. (Pat.) Na posiedzeniu sejmowej Komisji rolnej załatwiony został wniosek Z.L.N. w sprawie **przyjęcia przez państwo ziemi wsi Chałupy i rozsprzedania jej pomiędzy rybaków.**

Komisja na wniosek referenta uchwaliła przychylić się do tego wniosku, a nadto uchwaliła ponownie wezwać rząd do wniesienia projektu ustawy o uwłaszczeniu użytkowników na terenie całego państwa polskiego. Pozatem Komisja uchwaliła kilka wniosków, wzywających rząd do pilniejszego zaopiekowania się rybakami nadmorskimi.

—**Odczyt prezesa Izby prz.-handl. p. Czarlińskiego. Dnia 14 listopada w auli gimnazjum matem. przyrod niczego odbył się niezwykle interesujący odczyt prezesa Izby przem.-handlowej p. Czarliński w sprawie „Wrażenia z podróży do Rumunji i Turcji“, w którym zapoznał nas p. prezes — na tle porównawczem — z obecnym stanem rozwoju życia gospodarczego i przemysłowego Rumunji, oraz w pięknych słowach podzielił się z nami wrażeniami z ostatnio odbytej wycieczki do Konstantynopola.

Odczytu wysłuchało z dużą uwagą dość liczne audytorjum, zwłaszcza ze sfer kupieckich, wykazując temsamem duże zainteresowanie się sprawą eksportu do Turcji i Rumunji.

—** Dookoła wystawy antyalkoholowej w Grudziądzu. Wczoraj wieczorem odbyło się 1. zebranie komitetu wykonawczego wystawy antyalkoholowej. Uchwalono wystawę urządzić na wielką skalę. Przedstawiciele prasy w komitecie, red. Rakowski i Kunert, przyrzekli możliwie jaknajlepszą reklamę i poparcie na łamach swoich pism. Następnie uchwalono zwrócić się do wszystkich szkół, związków zawodowych, fabryk, towarzystw i wojska, ażeby wyznaczono specjalne godziny, w których członkowie lub pracownicy powyższych organizacyj mogliby wziąć gremjalnie udział w zwiedzaniu wystawy. W końcu zebrania wyłoniono 3 komisje, celem rozdzielenia ogromu pracy a tem samem skuteczniejszej jej dokonania. Komisja t. zw. przewodników — przewod. dyrektor Augustyński, członkowie przdst. szkolnictwa, komisja administracyjna przew. p. Szmańdzina i ks. wik. Ostwa, oraz komisja reklamowa przew. pani Kruszonowa i ks. dziek. Dembek, członkowie: przedstawiciele prasy.

W związku z wystawą, odbędą się przedtem i w czasie trwania wystawy popularne wykłady pp. lekarzy i księży. — Jak widać z powyższego. komitet zabrał się energicznie do pracy. Ale to jeszcze nie wystarczy. Społeczeństwo nasze — samo w sobie — powinno zrozumieć jak wielkie znaczenie posiada urządzenie wystawy antyalkoholowej, i w zwiedzeniu tejże wziąć udział licznie i chętnie.

—** Z wiecu sprawozdawczego Związków Zawodowych Robotników. Dnia 14 bm. o godz. 6 odbył się wielki wiec sprawozdawczy Zjednoczonych Związków Zawodowych w Hotelu Warszawskim.

Tłem wiecu była debata uczestników nad sprawozdaniem pp. sekretarzy związkowych Nowaka i Statkiewicza w sprawie ostatniej ugody z Centralnym Związkiem Pracodawców.

Wyniki porozumienia — dzięki wielkiej nieustępliwości pracodawców, którzy nawet nie zastosowali się do uchwały Komisji Rozjemczej — były bardzo nikłe, jeśli chodzi o faktyczne polepszenie bytu robotnika.

Jednakowoż zdołano wywalczyć dwie ważne zmiany — co jest wyłączną zasługą pp. sekretarzy Nowaka i Statkiewicza — a mianowicie: 1. Nowa taryfa została zawarta za obopólną zgodą, 2. zerwano z taryfą centralną, z równoczesną zmianą jej na taryfę dla poszczególnych zawodów.

W czasie dyskusji przemawiał szereg mówców. Niezadowolenie było powszechne omal nie doszło do proklamacji strajku, jednakowoż czynniki umiarkowane zapanowały w końcu nad położeniem i sprawozdanie referentów przyjęto z tem, że w sprawie strejku nastąpi głosowanie.

—** **Kto chce wygrać samochód za 1 złotego** niech spieszy jeszcze dziś do godziny 7 wiecz. lub najpóźniej jutro od 11—7 do lokalu Czerw. Krzyża (Stara 1) na loterję akademicką. Śmiesznie niska cena losów, przy równoczesnej bezcennej wprost wartości olbrzymiej ilości fantów — powinny stać się dla każdego szczerą podnietą. Czysty dochód z loterji przyczyni się do polepszenia bytu naszych akademików. którzy bardzo często o głodzie i chłodzie pochłaniają wykłady uniwersyteckie.

—** **Z targu.** Nadeszłe zimno spowodowało ogromną zwyżkę cen warzywa, i tak np. podczas gdy za funt pomidorów płacono minionej soboty, a nawet jeszcze w środę, 50 groszy, dziś 1,25. Kalafiory podobną wykazują różnicę; w środę za maleńkie główki na zupę płacono 10—15 gr, dziś 40—50 gr. Za jaja i masło płacono to samo co w środe, t. j. mendel 3,50 a funt masła 2 zł. Sera tłustego funt kosztował 2 zł. Mięso pozostaje w cenie niezmienione: np. wołowina bez kości funt 1,10, a z kością 80 gr. Pojawiły się także prawdziwe grzyby suszone, za funt których płacono 1 zł.

Jak utrzymać męża w domu?

Dom — to symbol szczęścia i spokoju, ale też nierzadko i piekło jest najważniejszem champ de bataille kobiety i ona może a raczej powinna na nim wygrywać walną bitwę, w tej walce dwóch płci. Jak jednak każda wygrana tak i ta w długiej pozycyjnej walce życia małżeńskiego wymaga przygotowań, nakładu pracy i ciągłych starań. Warto in też poświęcić nieco uwagi:

Najpierwszym warunkiem, jak pisze jakieś fachowe pióro w „Bluszczu“, dobrego panowania kobiety w domu jest ład i porządek. Dom, w którym żyje się z planem i przestrzega godzin wyznaczonych na posiłki, ma możność zorganizowania się i normalnego bytowania. Zamiast z wyrazem męczeńskim na ustach wyrzekać na „dzisiejszą służbę“, starajmy się mądremi i planowemi zarządzeniami ułatwić jej pracę, a współdziałaniem w drobiazgach ulżyć ciężaru, Służąca, która ma wieczorem zadysponowane wszystko na dzień następny, która sama załatwi sprawnie i nie potrzebuje kilkakrotnie biegać z trzeciego lub czwartego piętra po zapomniane przy dyspozycji drobiazgi, nie zużywa sił i czasu na marne, może porządnie utrzymać mieszkanie, podać na czas obiad, a między obiadem i kolacją znaleźć chwilę czasu, aby odpocząć, poczytać lub naprawić coś dla siebie. Rzadkością są już dzisiaj panie domu, które godząc służącą, biorą ją w niewolę fizyczną i moralną, rozumieją już chyba wszystkie, że dla dziewczyny na służbie świat nie kończy się na rondlu i ścierce, ma ona też swoje życie wewnętrzne i zewnętrzne, któremu, chcąc mieć dobrą i oddaną pracownicę, rozumne ująć trzeba dać.

Dom utrzymywany czysto i zorganizowany planowo, czeka jeszcze na najważniejsze, czeka, żeby tchnąć w niego ducha i nadać mu zewnętrzną powłokę estetyczną i miłą dla oka. I tu zaczyna się egzamin, który zdaje kobieta. Ileż jest wśród pań domu czarodziejek! Stwarzają one wprost cuda z niczego. Umiejętne zastosowanie wzorzystego kretonu, parę doniczek kwiatów, zręcznie zrobione abażuru, ładne rzucenie na ścianę pasiaka łowickiego, stwarzają wnętrze jasne, estetyczne i pogodne.

Jeżeli kobiecie nie przypada w udziale z konieczności, praca poza domem i może cały swój wysiłek skoncentrować na doprowadzeniu do skłonności życia domowego, ma wdzięczne i naturze kobiecej niezmiernie odpowiadające pole działania, a stwarzając miły, wygodny, spokojny dom, staje się błogosławioną szafarką dobra które mężczyzna pracą swoją wywalcza.

Żona przyjmująca męża, powracającego do domu, mile uśmiechniętą twarzyczką, dającą mu możność wypoczynku w wygodnem i miłem otoczeniu, umiejąca natchać do siebie zaufaniem, ta, która wszystko przebacza bo wszystko rozumie, nigdy się na pierwszy plan nie wysuwa, może być pewną, że tak ona, jak środowisko które stwarza, wytrzymają porównanie, a to jest najwiękaszem zwycięstwem żony!

Wytrzymać porównanie to największa siła kobiety w obliczu niebezpieczeństwa, jakiem jest dla każdego mężczyzny musujący kielich życia! Dla żony, która jest zawsze równie dobrym przyjacielem, która umie milczeć, umie nie wiedzieć i umie zapomnieć, każde odchylenie staje się plusem, z taką rozkoszą się do niej zwraca, że w końcu brak chęci odchodzenia, a w tryumfie powrotu najlepszym i najwierniejszym sojusznikiem jest dom.

Ruch towarzyski.

(rt) **Zjedn. Stow. Polsk. Młodz. Kat.** urządza w niedzielę, dnia 16-go bm. doroczny obchód Święta Młodzieży. O godz. 8 rano msza św. w kościele farnym, później przez miasto, popoł. o 3 dla młodszych, a o 7[30] dla starszych uroczysty wieczorek z przedstawieniem, deklamacjami i tańcami. Na powyższą uroczystość zaprasza wszystkich

ks. dziekan **Dembek**, protektor.

(rt) Podaje się niniejszem do wiadomości, że dzisiaj t. j. 15 XI o godz. 8-ej wiecz. odbędzie się zebranie tut. **Koła Związku Handlowców** na sali hotelu „Pod Zł. Lwem“. O liczny udział uprasza

Zarząd.

(rt) **Zarząd Koła Oficerów Rezerwy** podaje do wiadomości członków, że dnia 16. bm. o godz. 9-ej rano odbędzie się strzelanie oficerów rezerwy na Strzelnicy garnizonowej (pole I). —

Za Zarząd Koła: prezes **M. Drouet**, major rez.

(rt) **Zebranie Czeladzi Krawieckiej** m. Grudziądza odbędzie się w poniedziałek, dnia 17 bm. o godz. 7-ej wiecz. w „Ogrodzie Pałacowym“ przy ul. Strzeleckiej, na które zaprasza wszystkich

Zarząd.

Sprawy społeczno-gospodarcze.

— „Przemysł i Handel Pomorski“ 1922 24. Z okazji jubileuszu 25-lecia Izby Przemysłowo-Handlowej Grudziądzko-Starogardzkiej wydało Biuro Izby ozdobne sprawozdanie p. t. „Przemysł i Handel Pomorski“ w latach 1922 24. Wydanie to składające się z 4 części, poświęcone jest wyłącznie sprawom gospodarczym na terenie obwodu Izby, i zawiera wyczerpujące zestawienie przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, ich rozmiar i zdolność wytwórczą i musi znaleźć zainteresowanie u każdego, kto pozostaje w styczności z życiem gospodarczem naszego kraju, w szczególności jego ośrodków pracy, leżących na Kresach.

Wydanie to wyszło w większym nakładzie i jest do nabycia po cenie 5 zł za egzemplarz w Izbie Przem.-Handlowej i we wszystkich księgarniach w Grudziądzu i Toruniu.

Drukarnia Pomorska Tow. Akc. Grudziądz.
Redaktor odpowiedzialny: Konstanty Dąbkowski

Persil

niedościgniony środek do prania

Oszczędność pracy, tanie pranie, bielizna znakomitej bieli. Tylko w znanem opakowaniu.

Nauka: wychowanie

Stenografji wyucza listownie szybko, jaknajdokładniej (gwarancja) 2136

Instytut stenograficzny Warszawa, Mokotowska 39. Żądajcie obszernych, bezpłatnych prospektów.

KAZIMIERZ TWAROWSKI

Poznań, Stary Rynek 76. Telefon 10-21. Najstarsza odwacha firma zar. w Sądzie

Wyłączny Przedstawiciel na Poznańskie i Pomorze

T-wa Zakładów Żyrardowskich S-ka Akc.

Przyjmuje zamówienia, sprzedaje ze składu swego po cenach fabrycznych — tylko hurtowo —

2100 Konto żyrowe w Banku Polskim — Konto pocztowe: 203 571 — Adr. telegr.: Kateżyr

---

Wyciąć i zachować!

Biuro Obrońcy Prywatnego

pod kierownictwem wykwalifikowanej SIŁY UNIWERSYTECKIEJ przy ulicy Staro-Rynkowej nr. 2 udziela porady prawnej, redaguje podania, wnioski, reklamacje do wszystkich władz, prowadzi korespondencję, tłumaczy z obcych języków itd. wszystko na maszynie do pisania po przystępnej cenie (142

Codzienna wysyłka świeżo wędzonych

sielawek (sprotek).

prawdziwych kilońskich **piklingów**

hurtownikom, rozpoczęła się. 2061

Stahlberg, Gdańsk, Telefon 6856.

HOTEL KRAKOWSKI

Toruńska 26. Toruńska 26.

W sobotę, dnia 15 listopada

nogi wieprzowe, kiełbasa z kapustą własn. wyrobu flaki :-: flaki

O liczny udział uprasza GOSPODARZ.

HOTEL POD ZAGŁOBĄ

Radzyńska 16 Radzyńska 16

W poniedziałek, dnia 17. b. m.

Polska kiełbasa z kapustą i flaki

Koncert Koncert

O liczny udział uprasza GOSPODARZ.

Jeśli nie chcesz mieć kamieni i kupy gruzu zamiast węgla kupuj

WĘGIEL i KOKS

tylko w składzie opałowym

„ŻYOPOL"

POMORSKA CENTRALA OPAŁOWA i ŻYWNOŚCIOWA

Telefon 241 Plac 23 Stycznia 11 Telefon 241

Solidnie Tanio Uczciwie

Dobrze zaprowadzony

skład kolonialno-spożywczy

od wielu lat, z poważnemi obrotami, w jednem z miasteczek powiatu wyrzyskiego, natychmiast

do sprzedania

Do przejęcia ruchomości wzgl. urządzenia potrzeba ca. 2000 zł. Oferty pod „Urządzenie" do Dziennika Bydgoskiego, Bydgoszcz, Poznańska 30

Wielkopolskie Zakłady Radjo-Techniczne

„RADJO"

Spółka z ograniczoną poręką

POZNAŃ, ulica Gwarna nr. 8

Fabryka aparatów Radjotechnicznych — Budowa i instylacje kompl. stacji Radjotechnicznych, umożliwiająca odbiór koncertów :-: :-: i wiadomości z całej Europy. :-: :-:

Poszukujemy poważnych przedstawicieli.

POLSKI BANK PARCELACYJNY

Sp. z odp. ogr.

Jagiellońska 54 BYDGOSZCZ Telefon nr. 1340

Przeprowadza parcelacje na rachunek własny oraz właściciela, pośredniczy przy sprzedaży i dzierżawie nieruchomości, członkom udziela rad bezpłatnie w sprawach nieruchomości i korzystnem lokowaniu kapitału. - - - - 1843

Przyjmuje wkłady i drobne oszczędności na nader korzystnych warunkach. - - -

---

Pneumette

jest jedynym radykalnym środkiem, który usuwa wszelkie dolegliwości nóg i stóp.

W poniedziałek nastąpi otwarcie filji w Grudziądzu.

Szmaty

przeprane do czyszczenia maszyn kupuje w mniejszych i większych ilościach

Drukarnia Pomorska

Zaoszczędzasz wiele, śrutując ziarno w domu śrutownikiem

»Nitscheska«

niedościgniony w pracy

NITSCHE i SP., fabryka maszyn w Poznaniu 1430 św. Marcin 3

Filja w Warszawie Złota nr 30

Warsztat nowej budowy i reparacji

WAG

ROMAN FABISZ

GRUDZIĄDZ

Trynkowa 13 Trynkowa 13

Nowy czarny

płaszcz pluszowy

na sprzedaż. Cena 200 zł. ul. Kościuszki 38, p. 1.

Krótkie czarne **skrzydło**, dobrze utrzym. ewtl. na raty do sprzedan. Wiad. od 4-5 ul. Młyńska 18b, III. p. 1

OKAZJA!

Futro męskie

zupełnie nowe znakom tej jakości. Bóbr kamczarki tanio na sprzedaż Wiad. Pl. 23 Stycznia 17, firma „Rekord".

Posady

Gospodyni starsza, poszukuje **posady** najchętniej u sam., pana. Oferty pod nr. 12596 Głosu Pomorskiego.

Chłopiec do posyłek może się zgłosić Dombrowski ul. Józefa Wybickiego 44. 12681

Skrzydła i pianina

marki:

Bechstein, Blüthner Feurich :: Niendorf

i innych najsłynniejszych firm wszechświatowych,

harmonja fabr. Mannborg jakoteż

pianina własnej fabrykacji

poleca po cenach solidnych na korzystnych warunkach spłaty

w wielkim wyborze

B. Sommerfeld

Telefon 883 Bydgoszcz Śniadeckich 56

Fabryka fortepianów i budowa organów.

HURTOWNIA. 2143

Posada dla MŁODEGO LEKARZA

nostryfikanta, medyka ostatniego semestru do sprzedawania przyborów medyczno ortepedycznych w połączeniu z badaniem lekarskiem do objęcia. Spieszne oferty pod „Pneumetta" nr. 2840 do administracji Głosu Pomorskiego.

Sprzedaże

Na sprzedaż **SKLEP** bez towaru z mieszkaniem, kuchnią, łazienką i wszelkimi wygodami w śródmieściu. Ofert. do Głosu Pom. pod 12679.

Z powodu objęcia innego przedsiębiorstwa natychmiast do sprzed.

dom z 2 składami przy główn. ulicy **Jan Kowalski** ul. Toruńska 14.

Kupna

Kupujemy za gotówkę

len

rzepik

rzepak

mak

„Oliwa" Grudziądz, Groblowa 22 Telefon 67

Fuzję

kal. 16, bezkurkową, celem kupna poszukuję. Of. pod nr. 12262 do Głosu Pom.

Kupujemy butelki od czerwonego wina (Bordeaux) w każdej ilości **Marchlewski i Zawadzki Grudziądz** ul. Wybickiego nr. 29.

Mieszkania

ODSTĄPIĘ

3 pokojowe, komfortowe mieszkanie

z meblami i kuchnią, pokój dla służby, łazienką z światłem elektr. i gaz. Oferty poważne składać do Głosu Pom. pod nr 12960.

Skład z mieszkaniem do wynajęcia oraz wanna cynkowa z piecem na sprzedaż wiadomości ulica Chełmińska 71. p. lewo.

Zguby

Lasica

(biała) z kagańcem zaginęła w mieście Za wynagrodzeniem oddać Mickiewicza 21 II p. pr.

Zgubiono torebkę do akt z zawartością oddać wynagrodzeniem Ogrodowski Długa 19/20 II

BANK LUDOWY

Tel. 421 Sp. z odpowiedzialn. nieogr. Założony w roku 1890 Tel. 421

GRUDZIĄDZ, ul. Józ. Wybickiego 21.

Załatwia zlecenia bankowe, Przyjmuje wkładki oszczędn. i oprocentowuje wedł. umowy

Zakupuje i sprzedaje waluty zagraniczne, złote, srebrne i papierowe.

Udziela pożyczek: na weksle — na poukład złota i srebra i w rachunku bieżącym

---

Siekacze do buraków

Wirówki

Płuczki do kartofli

Sortowniczki do kartofli

Młocarnie sztyftowe

Młocarnie szerokobijące

2255 **Göpel etc.**

L. HEYME GRUDZIĄDZ

Kwiatowa 4. Telefon 205

Bursztyn

kupuje po najwyższych cenach

C. W. Möller

Bernsteinw.-Fabrik, Berlin C. 25. Alexanderstrasse 38-a. 1657

Unamel znany miód sztuczny znakomitej jakości jest i zostanie niezbedny

1898

Walne Zebranie

Spółki Zużytkowania Bydła w Łasinie odbędzie się **dopiero we wtorek, dnia 2 grudnia br.** o godzinie 10 przed pol. na sali p. Szpittera

Porządek obrad:
1. Przyjęcie nowego statutu. 2. Sprawa kredytów § 46, ust. 3. 3. Redukcja członków zarządu. 4. Rożne.

Łasin, dnia 1 listopada 1924 r.

Spó ka Zużytkowania Bydła T. z o. p.

(—) Hoffmann (—) Wannow.

Sądowa licytacja

W wtorek, dnia 18 listopada o godz. 10 p. p. sprzedam przy ul. Łąkowej 11 w drodze publ. lic. najwięcej dającemu:

cirka 45 kbm. desek (towar dla stolarzy)
42 żelaznych beczek z 9000 kg. oleju gazowego
21 drewnianych beczek z olejem cylyndrowem
13 żelaznych beczek z olejem wrzecinowem
cirka 12000 kg asfaltu. (12699

Rostkowski, komornik sądowy.

Książki kontowe, bibljoteczne i szkolne

oprawia szybko i tanio

naklejanie map geograficznych i wszelkie prace w zakres introligatorstwa wchodzące wykonuje starannie 12671

W. DEGÓRSKI,

Introligatornia Kwiatowa 29.

Kto chce? Pieniądze zarobić.

Jest to niebywała Okazja dla własnej potrzeby. lub na dalszą korzystną sprzedaż Wysyłamy każdemu z naszego składu po otrzymaniu listownego zamówienia (2821

—— 30 sztuczek towaru za 38 złotych ——

a mianowicie: odcinek welnianego towaru na praktyczne zimowe męskie ubranie, odc. na modną zimową spodnieskę odc. na eleg. ciep. bluzke odc. na ciep. męską koszule, odc. na p. ciepłych kalesonów, odc. na ciep. haleczkę, odc. na damski kaftanik, 12 chusteczek do nosa resztkę na fartuch jedną chusteczke na głowę, 3 par dobr. skarpetek i 6 szpulek dobrych nici do szycia

To wszystko razem wyłącznie w dobrym gatunku wysyłam pocztą za zaliczką nawet bez zadatku tylko za 38 zł., również w wyższym gatunku za 45 zł. i w najwyższym gatunku za 50 zł.

Zamówienia prosimy adresować Skład Fabryczny M. Bryl, 10 Łodz, Piotrowska 56 w podw.

Uwaga: Jeżeli otrzymany towar się nie spodoba, to przyjmujemy takowy z powrotem i zwracamy pieniądze w całości.

ZĘBY Plac 23 Stycznia nr. 23 **Jakobson** i **plomby** od **2,— zł.** począwszy w pierwszo**rzędnem wykonaniu. na odpłatę**

Szanowni Panowie i Panie!

Podgórski

poleca **obuwie eleganckie i trwałe, a nawet i tanie.**

Uwaga: Stara 16

Grudziądz.

POCZTOWA KASA OSZCZĘDNOŚCI w Warszawie ul. Jasna 9. oraz

Oddziały w Poznaniu, Krakowie i Katowicach

z dniem 1. listopada b. r.

Przyjmują do inkasa weksle, listy przewozowe i inne dokumenty.

Do inkasa z protestem przyjmowane są wyłącznie weksle wystawione na miejscowości posiadające stałego notarjusza

Materjały piśmienne, biurowe i szkolne

poleca

Hurtownia St. Całbecki

Grudziądz, Mickiewicza nr. 21. [12280

NOWOOTWARCIE!

Niniejszem podaje P. T. Publiczności i wszystkim miłośnikom muzyki do łask. wiadomości, że otworzyłem

w Grudziądzu przy ul. Groblowej 4

FILJE

mej BYDGOSKIEJ FABRYKI FORTEPIANÓW

oraz hurtownię **pianin, skrzydeł, harmonium i fortepianów artystyczn.**

Równocześnie polecam P. T. mój bogato zaopatrzony magazyn **własnych** jakoteż wszelkich światowych fabrykatów j.t.

Bechstein, Blüthner, Feurych, Stein way, Sons, Niendorf, Zimmermann itp.

oraz **harmonium** stale na składzie.

Wykonujemy również pod gwarancją wszelkie w zakres wchodzące reperacje i strojenia fortepianów przez siły pierwszorzędne.

Z poważaniem

B. Sommerfeld

Grudziądz - Bydgoszcz

2010

„Lanza"

wszechświatowej sławy i najlepsze

parowe i motorowe garnitury d młócenia

typów olbrzymich, normalne i mniejsze, posiadamy stale na składzie.

Używane maszyny **przyjmujemy** w policzenie

Nitsche i Ska, fabr. maszyn w Poznaniu

Św. Marcin 33 i ulica Kantaka nr. 10.

Filja w Warszawie ulica Złota nr. 30.

Posada dla inteligencji

w dziale medyczno-ortopedycz. Wymagana elementarna znajomość łaciny. Warunki dobre. Spieszne szczegółowe oferty pod „Grudziądz" Nr. 2349 do administracji Głosu Pomorskiego.

Samochody

ubezpiecza

od wypadków wszelkich (auto-casco)

„VESTA"

Oddział Pomorski

GRUDZIĄDZ

Plac 23 Stycznia nr. 10

Telefon 83 Telefon 83

CZAJNIK

„wydajna"

DLATEGO NAJTAŃSZA I ZARAZEM NAJLEPSZA HERBATA w UŻYCIU

Pierwszorzędnie i **tanio** wykonuje **ubrania, kostjumy i płaszcze**

Wiśniewski, Szewska 5, I. p., boczne wejście

Farbiarnia Pralnia Chemiczna i Parowa Pralnia Bielizny

G. GEDE i S-ka

dawniej EDELWEISS

Tel. 316. **w Grudziądzu** Tel. 316.

przyjmuje

wszelką garderobę

damską, męską i futra do farbowania i czyszczenia.

Miejsca przyjmowania w fabryce Tuszewska Grobla 54, ul. Długa 8, ul. Toruńsk 16, u p. Klębowskiego Pl. 23 Stycznia 22, u p. Wendlera. . . ul. Sienkiewicza 2.

[1581]

PARAGON BLOK

DRUKARNIA NARODOWA T. A. BYDGOSZCZ JAGIELLOŃSKA 10 TELEFON 352. 1900

SMALEC

śledzie, domieszke do kawy (prawdziwa Francka), **konserwy rybne, czekoladę** (Sarotti) **mydła** toaletowe i do prania, **zapałki esencję octową, Urbin i Dobrolin** oraz wszelkie inne towary po najtańsz. hurtownych cenach dziennych poleca

R. Lubner i Cie,

GRUDZIĄDZ

Kościuszki 84, I pię.

telefon 197.

111

Komunikat.

Poznaj siebie. Kim jesteś? Kim być możesz? Charakter zdolności przeznaczenie. Jeżeli Ci brak energji, równowagi, jeżeli nie wiesz jak żyć, postępować aby zwycięsko przeciwstawić się losowi zwróć się do p. **SZYLLERA SZKOLNIKA,** znawcy dusz, autora prac naukowych. Nadeślij charakter pisma swojego, lub zainteresowanej osoby napisz rok, miesiąc urodzenia, kawaler, żonaty, wdowiec, ile osób najbliższej rodziny. Na tych danych otrzymasz listem poleconym naukową szczegółową analizę charakteru, określenia ważniejszych zdarzeń życiowych, odpowiedzi na szczerze zadane pytania, równie horoskop ułożony przez słynne medjum Miss Evigny. Analizę-horoskop wysyła się po otrzymaniu 5 złotych. Jeżeli wziąć pod uwagę że wykonanie analizy wymaga poważnej umysłowej pracy, koszta ogłoszeń, pocztowe etc. wyżej oznaczona suma nie jest zbyt wysoka. Osobiście przyjmuje 12—7 p. p. Doświadczenia naukowe p. Szyllera szkolnika zaszczycone chwalebnemi protokułami naukowych towarzystw w Warszawie, świadectwami najwybitniejszych powag św ata lekarskiego i odezwami prasy. Książki nadzwyczaj ciekawej treści naukowo pouczającej. Katalog ilustrowany darmo. Na przesyłkę dołączyć znaczek pocztowy. Adres: **Warszawa Psycho-Grafolog. Szyller-Szkolnik, Piękna 25, pokój 14. Telefon 506—09.**

Wynalazki

do opatentowania, wzory i znaki towarowe do rejestracji w kraju i zagranicą przyjmuje [1480

inżynier dypl.

Dr. Marjan Kryzan

rzecznik patentowy

Poznań, Wrocławska 18, Telefon nr. 2672.

Tania fotografia

Z powodu konkurencji
6 pocztówek . 2.50 „
6 gabinetowych 6.00 Zł.
portret 18×24 5.00 „

Wykonanie artystyczne i pod gwarancją

Fot. **B. LANGE,** Solna . . 1556